

Medalla de la ciutat de Marsella (1933) a M. Ribé i una mirada a la medallística barcelonina a través de les seves memòries (1909-1934)

ANNA M. BALAGUER*

“Quan un funcionari compleix amb la seva labor de forma correcta, però fredament, no hi ha l’emoció humana que dona valor a les coses que perduren”
(Ribé. *Memòries*).

Darrera de cada medalla i dels seus missatges escrits i iconogràfics, tan concisos, hi ha una història que, convenientment esbrinada, pot donar per molt.

Avui intentaré explicar la de la medalla que la ciutat de Marsella concedí a “Monsieur Manuel Ribé Labarta” l’any 1933. Sort que, a continuació, s’afegia que l’homenatjat era de Barcelona; altrament, ens hauria passat de llarg. Així començarem a indagar de qui podria tractar-se Un industrial? Un polític? Un financer? Un artista? El seu nom no figurava a la GEC, ni a cap altre repertori similar. Només alguna nota biogràfica escadussera en l’àmbit dels estudis locals de Montblanc, d’on era originària la seva família. Aquests escrits correctes i elogiosos ens varen donar unes primeres informacions sobre la figura de M. Ribé, però cap dada sobre què pogué motivar el guardó que teníem a les mans. Tot plegat restà guardat al fons d’un calaix fins que, fa poc i per atzar, vaig trobar un llibre escrit pel mateix Ribé: eren les seves memòries (Ribé, 1963). En llegir-lo, hom s’adona aviat que aquest home fou molt més que el cap de la Guàrdia Urbana i mestre de cerimonial de l’Ajuntament de Barcelona des del 1909 al 1948. Correcte, hàbil, diplomàtic, diligent, coneixedor del món i de les persones, aviat copsava les situacions per resoldre problemes o evitar conflictes grossos o petits. Sabia teixir sanes complicitats tant entre els seus subordinats com entre els seus superiors, a tots tractava amb respecte i no li faltaven tocs d’humor. Parlava

* Doctor en Història. Directiva de la SCEN (IEC).

fluidament el francès, “*lingua franca*” del moment, i també l’italià. Però, per damunt de tot, hi ha el lliurament complert i entusiasta de la seva persona per servir la ciutat de Barcelona en aquells anys decisius de creixement, però també tan convulsos.

Manuel Ribé Labarta va néixer a Barcelona del 16 de juny de 1878. El seu pare, Ramon Ribé i Pedrol, fill de Montblanc, era advocat i exercia a Barcelona, on es casà amb Agustina Labarta Grañé i tingueren quatre fills, tres nois i una noia. El pare morí quan Manuel tenia només tres anys i la mare tirà endavant la família de manera valenta i exemplar. Estudià batxillerat fins els quinze anys, després entrà a treballar successivament a dues empreses italianes d’importació i exportació de productes agraris. Una ocupació que l’ajudà a desenvolupar l’esperit ja de natural negociador del jove, però que també el feu viatjar molt no sols per la Península Ibèrica, sinó també per França i Itàlia. Conèixer mon i fer conèixer el propi als altres és un altre tret fonamental de la trajectòria de Ribé. Fou així com abandonà la seva tasca comercial i fou el primer secretari de la *Sociedad de Atracción de Forasteros*, creada el 1908 i impulsada per Lluís Duran i Ventosa, tinent d’alcalde, i per Bartomeu Amengual, de la Cambra de Comerç.

El 1909 es presenta i guanya les oposicions al càrrec de cap de la Guàrdia Urbana, un cos creat el 1907. El 1916 se li encomana, a més, els càrrecs de cap de cerimonial i de majordom de l’ajuntament, en atenció a les seves dotes d’organització i de capacitat de treball. Romandrà en aquesta activitat fins el 1936, temps durant el qual estigué al servei de vint-i-sis alcaldes i els seus consistoris. Un període de grans transformacions en tots els àmbits: econòmic, social, polític, urbanístic, cultural, religiós, artístic. Tot això implicarà, gairebé sempre, la intervenció de Ribé des del lloc que ocupa: la Setmana Tràgica, les festes ciutadanes i religioses, les visites reials, l’organització d’exposicions de la indústria i del comerç, que culminaran amb la gran Exposició de 1929; les vagues i aldarulls de les vindicacions obreres, els atemptats, l’urbanisme, l’esport, els congressos i reunions de tot tipus, el catalanisme creixent, i tot sota l’ull del governador civil que, amb el seus cossos de Policia i de Guàrdia Civil, sap que vigilant Barcelona controla tot Catalunya. A mida que anàvem llegint a les memòries de Ribé aquesta successió de fets ens venien a la ment moltes medalles dedicades a aquells esdeveniments. Heus ací la relació:

1908. *Sociedad de Atracción de Forasteros de Barcelona*. En coneixem una medalla sense data amb revers lliure per poder dedicar a burí. Deu correspondre a l’any de creació de l’entitat o dates properes (Cru. M.1046 i 1216).

1909, 26 de maig. Multitudinari *Homenatge a Àngel Guimerà*. L’aglomeració complica l’acte, però Ribé (p.20) i la Guàrdia urbana poden redreçar la desfilada prevista. L’efemèride ocasionà una esplèndida medalla atribuïda a Llimona (Cru. M. 1060). Segons Ribé (p.20), Barcelona es refeu aviat de la

Setmana Tràgica (26-30 de juliol) i en dona com a prova l'èxit i el ressò del *V Congrès d'Esperanto*, celebrat els dies 6-11 de setembre. En coneixem l'ensenyà (Cru. M.1067).

1910. L'Ajuntament acordà celebrar les *Festes de primavera*. Ribé (p. 26-8) s'ocupà del programa i gestió. S'encunyà una elegant medalla de Vallmitjana (Cru. M.1080).

El setembre, visita de l'ocurrent infanta Isabel per assistir al centenari de J. Balmes a Vic. Arran de la seva estada, Ribé (p. 27-8) en conta algunes anècdotes divertides, com quan la infanta donà per suposat que aquí tothom és monàrquic. Una medalla de J. Carreres commemora les *Festes del centenari del naixement de Balmes* a Vic (Cru. M.1078).

1911. Organitzada per la Junta de Museus, se celebra l'Exposició *Internacional d'Art*, que Ribé (p. 79-80) veu com una fita primera de l'obertura de Barcelona al món dels congressos, exposicions i altres esdeveniments. Aquesta exposició deixà constància en dues medalles d'Arnau (Cru. M.1093-1094).

Ribé (p. 80) ens desvetlla que la Junta de Museus, en clausurar l'exposició, acordà l'emissió d'una medalla d'or per al rei Víctor Manuel III en agraïment de Barcelona per la col·laboració rebuda. La peça havia d'ésser única, és a dir, amb destrucció de l'encuny tot just batuda, i així es feu. Els tràmits i l'esclat de la guerra europea impediren el seu lliurament fins el 1919, quan la Junta envià a Itàlia una Comissió integrada per M. Morales Pareja (exalcalde), M. Rodríguez Codolà (membre de la Junta) i el mateix Ribé. Inicialment, la Comissió incloïa C. Pirozzini i Manuel Fuxà, escultor. Això darrer permet pensar que Fuxà hauria estat l'autor de la medalla, però no en tenim cap altre detall tècnic o descriptiu. El monarca italià -autèntic paradigma de col·leccionista numismàtic- rebé la peça i es complagué a condecorar als tres representants de Barcelona. Per ara, aquesta peça única no ens és coneguda.

1913. Ribé (p. 38, 70 i 101-2) és convocat per cooperar a l'organització de l'*Exposició internacional d'indústries elèctriques*, que havia de celebrar-se el 1917. La guerra europea no ho feu possible, però fou l'embrió de l'Exposició de 1929. Tot i així, coneixem tres medalles d'*Exposicions internacionals* a Barcelona, dues diferents del 1913, firmades per KAUTSCH i per STEPPE (Cru. M.1117 i 1119), i una altra de 1914 de tipus anàleg a la primera (Cru. M.1132).

1915. *Primera pedra del Monument a Pi Margall*. Ens en parla Ribé (p. 54). El fet és commemorat amb una medalla (Cru. M.1145).

Ribé (p. 79) fa esment també de la *Fira exposició de la Joguina* d'aquest 1915 i la considera entre els antecedents de la Fira de mostres. L'*Exposició de la joguina* ha deixat constància en una medalla (Cru. M.1156).

1916. *Coronació canònica de N. S. de Queralt.* La castissa infanta Isabel torna a Catalunya també per l'esdeveniment. En el relat de Ribé (p. 59), no manquen anècdotes divertides de l'estada d'un parell de dies de tota la comitiva a Berga, població aleshores llunyana i rústega. L'efemèride també ha deixat una magnífica medalla d'Arnau en diversos formats (Cru. M.1398, 1399 i 1400).

1917. Un any especialment conflictiu, amb una vaga el mes d'agost amb trets i violència; va anar de poc, segons Ribé (p. 62-3), que Barcelona no patís un bombardeig des de Montjuïc, com en temps d'Espartero. Sembla que l'alcalde en funcions, Duran i Ventosa, i el mateix Ribé aconseguiren fer canviar d'idea al Capità General de Catalunya, José Marina Guerra.

Aquell mateix any morí E. Prat de la Riba. Ribé (p. 62) ho lamenta. No sé explicar-me l'absència real o aparent de cap medalla de l'època dedicada a la gran figura del nacionalisme català.

1918. *VII Centenari de l'aparició de N. S. de la Mercè a Barcelona.* Nova visita de l'infanta Isabel per aquest motiu i nous conflictes polítics i de protocol a resoldre entre les autoritats republicanes radicals i les monàrquiques. La medalla registra també l'efemèride d'aquest centenari (Cru. M.1408-1409).

Ribé (p. 68-70) esmenta una visita a les obres que es fan a Montjuïc per la projectada Exposició d'indústries elèctriques, però no trobem cap referència a una *Exposició Barcelona* i *Festa a Montjuïc* el dia 7 de juliol, que commemora una medalla de Vallmitjana (Cru. M.1150).

El mateix any, es produí una devastadora epidèmia de grip que no sembla haver deixat record en una medalla, com havia succeït en tràngols similars. En aquesta ocasió, Ribé (p. 71-2) hagué d'ocupar-se de les gestions més diverses, no tant perquè fossin competència seva, sinó per exigència de la situació. I calia fer-ho amb seny, eficàcia i mà esquerra. En definitiva, calia enterrar els morts i donar de menjar als vius. D'una banda, va activar de forma de forma tan expeditiva com "*sui generis*" el sepeli dels nombrosos cadàvers que s'acumulaven de forma alarmant. De l'altra, va coordinar el repartiment de la important aportació que la *Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País* destinà a les famílies necessitades. Consta que l'entitat li agrai la gestió i potser ho feu amb una de les seves medalles amb revers per dedicar (Cru. M.1147).

1920, 1 de maig. Arriba el mariscal Joffre, especialment convidat per les autoritats catalanes (Mancomunitat, Diputació i Ajuntament) per presidir els Jocs Florals. El camí des del baixador del tren a Passeig de Gràcia fins a Capitanía esdevingué una apoteòsica manifestació d'entusiasme. Els catalans

rebien al vencedor del Marne, al qual consideraven compatriota. L'Estat no ho tenia tan clar i, per si de cas, primer el feren passar per Madrid a saludar al rei. El fet és que es produïren violents escomeses policials que amargaren la festa i ocasionaren fortes tensions entre les autoritats del país i les que representaven l'Estat, encapçalades pel governador civil, Martínez Anido, i el cap superior de Policia i general de la Guàrdia Civil, M. Arlegui. Se suspengueren els actes previstos en torn de l'estricta celebració dels Jocs Florals. L'homenatge dels catalans a Joffre, però, havia pres ja format de medalla en una peça de J.P. Legastelois, emesa a França l'any 1916 (Cru. M.1143).

El 23 d' octubre, s'inaugurà la Fira de Mostres que el mateix Ribé (p. 91) havia ajudat a propulsar. La fira donarà lloc a moltes medalles durant la seva dilatada història, com, per exemple, la Cru. M. 1876.

1920-1923. Són anys convulsos de vagues i atemptats a empresaris però també a dirigents del moviment obrer: Francesc Layret, 1920; S. Seguí (el Noi del sucre), 1921; A. Pestaña, 1923. Els generals Martínez Anido i M. Arlegui són destituïts dels seus càrrecs a Catalunya (octubre de 1922). Tot plegat, en un ambient que sembla preparar el cop d'estat que s'acosta.

1921, 10 de març-5 d' abril. Barcelona acull la *Societat de Nacions* per celebrar la seva *Conferència de comunicacions i trànsit*. Un fet prou rellevant i poc conegut (Ribé, p. 95-7). El mateix any, una *Exposició internacional d'alimentació higiene i agricultura*, amb una medalla d'A. GEROSA de Milà (Cru. M.1187).

1922. Ribé (p. 104) resol el conflicte que ocasionava l'assetjament a les fèmines que es banyaven a la seva platja exclusiva dels banys de Sant Sebastià per part dels distingits socis del Club Natació, que hi arribaven tot nedant. La denúncia del fet arribà al governador civil, i el cap de la Policia proposa solucions dràstiques que no semblen convenients per l'alta posició social de l'element masculí en qüestió. Ribé és consultat i proposa una discreta vigilància de la Guàrdia Urbana i un toc a la Junta del Club. Són moltes i variades les medalles del Club de Natació que coneixem (Cru. M.1631, 1643, 1695).

1923, 13 de setembre. *Exposició del moble*. Inauguració amb discurs en català de l'alcalde F. Fabra i Puig, marquès d'Alella, que és contestat per M. Primo de Rivera, capità general de Catalunya, amb elogis a la nostra llengua. Faltaven pocs dies pel cop d'estat que preparava i que capgirà moltes coses, la primera l'ensenyament del català. L'exposició ocasionà dues medalles signades per Borrell Nicolau (Cru. M. 1191-1192).

1924. Ribé (p. 129-30) consigna la mort d'A. Guimerà. Dues medalles registren el fet (Cru. M. 1205-1206).

1925, *Homenatge dels municipis de l'Estat a Alfons XIII*. Barcelona hi participa amb la seva Guàrdia Urbana a cavall, tan ponderada arreu, però també amb la Infanteria, els porrers, la banda municipal i, naturalment, les autoritats i funcionaris com el mateix Ribé (p. 134-5), qui ens detalla el programa i el cost exorbitant i malaguanyat, quaranta-quatre mil cent divuit pessetes amb vuitanta cinc cèntims. Resulta, però, que la feta ha deixat constància en una peça commemorativa d'àmbit estatal que adopta un format de condecoració (Calvó, 261).

1926, 15 febrer. *Mort del cardenal Benlloch* a Madrid. Ribé (p. 148-9) explica que eren bons amics. Coneixem una medalla esmentant Benlloch (Cru. M.910).

1926, 10-16 d'octubre. *Congrés internacional de transports d'interès local*. En fou l'ànima el marquès de Foronda, director general de Tramvies de Barcelona. En coneixem l'enseny de solapa (Cru. M.1231).

1927-1928. Exposicions i congressos en torn al turisme: *I Exposició de la Indústria Hotelera* (Cru. M.1235); *Congrés internacional d'agents de viatges* (Ribé, p. 170).

1929, 19 de maig. S'inaugura l'*Exposició Internacional*. Ribé (p. 187-205) en dona crònica detallada. N'han estat catalogades divuit medalles (Cru. M.1260-1278).

1931. Amb l'arribada de la República, un home com Ribé, d'una sentida devoció per la monarquia, no es trobava gaire còmode amb el nou règim i ho trasllueix discretament. Seguí, però, exercint les seves funcions amb la seva dedicació de sempre.

1932, 14 d'abril. En el primer aniversari de la República, l'ajuntament decideix instituir unes *Festes de Primavera* que es repetiran en anys successius. Entre altres actes, una *Exposició de flors a la Rambla* (Cru. M.1304).

1933, 22 de setembre. Marsella concedeix la medalla de la ciutat a Manuel Ribé. Així consta a la mateixa medalla que presentem.

Anvers: VILLE DE MARSEILLE. Personificació de Marsella com una deessa clàssica coronada de llorer, té a la falda una fulla de palma i a la mà dreta una corona de llorer. Al darrera, un caduceu i, als seus peus, una llàntia i el llibre obert on hi llegim FRANCAISES / LIBERTES / MARSEILLE. Al bloc de pedra on seu porta inscrit: ACTIBVS-IMMENSIS / VRBS -FVLGET/ MASSI-LIENSIS. Al fons, vista de la ciutat i el port.

Revers: Elegant cartel·la, guarnida amb escut, oriflama i elements vegetals, on pot llegir-se: A MONSIEUR / MANUEL RIBE I LABARTA / DE BARCELONE / 22 SEPTEMBRE 1933.

Metall: Argent. Pes: 142 g. Diàmetre: 67 mm. Signada: Gustav MARTIN. Vist l'història de Ribé, no sorprèn la medalla rebuda de la ciutat de Marsella. Tot i que no en fa cap comentari en el text, sí que consta, però, en l'extensa llista de dinou medalles, condecoracions i títols que li foren atorgats, que adjunta al final. En destaquem: el de gentilhome d'Alfons XIII, una de les que més estimava; la d'oficial de la Legió d'Honor (França); la de Marsella que ens ocupa; medalles de plata de la ciutat de Barcelona i de Montblanc, respectivament; medalla d'or de la Creu Roja i també al "*Mérito Turístico*". Altres d'Itàlia, el Vaticà, Tunis, Suècia i Alemanya. També la medalla de plata de primera classe "*Mérito en el Trabajo*"; aquesta l'hauria merescut d'or.

1934. Ribé (p. 318-9) és a l'organització de les Festes de Primavera. Un dels actes és l'elecció de Miss Barcelona i de Miss Catalunya. Fa uns anys, vaig localitzar documentar àmpliament les dues medalles d'or concedides. Una per l'ajuntament a Enriqueta Avellí com a Miss Barcelona, l'altra per la Generalitat a Carme Albertí com a Miss Catalunya (Balaguer, 2011-2012). El mateix any, Ribé (p. 337) ens parla de l'homenatge a Pau Casals al Turó Park, el 16 de juny, en ser-li lliurada la *Medalla d'or de la Ciutat de Barcelona*. Em va commoure veure aquesta mateixa peça a la Casa Museu de Pau Casals, a la platja de Sant Salvador (el Vendrell), exposada juntament amb totes les medalles i condecoracions que va rebre. A primers d'aquest any 1934, Ribé (p. 318) havia estat rellevat com a cap de la Guàrdia Urbana, però a l'octubre li retornen el càrrec. Es veu que el relleu no va funcionar.

1939. Després del 19 de juliol, veu la necessitat de fer-se fonedís i s'amaga. Finalment, Carles Pi i Sunyer li facilità la sortida del país. La resta del conflicte el passarà en l'anomenada "*zona nacional*" i, en acabar la guerra, es reincorporarà com a funcionari de l'Ajuntament de Barcelona fins la jubilació.

BIBLIOGRAFIA

BALAGUER, A. M. "Medalles d'or de l'Ajuntament de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya per a Miss Barcelona i per a Miss Catalunya". *AN* 41-42 (2011-2012), p. 347-58.

CALVÓ PASCUAL, J. L. *Cruces y medallas (1807-1087)*. Pontevedra, 1987.

CRUSAFONT I SABATER, M. *Medalles Commemoratives dels Països Catalans*, SCEN (IEC). Barcelona, 2006.

RIBÉ, M. *Memorias de un funcionario*. Marte ediciones, Barcelona, 1963.